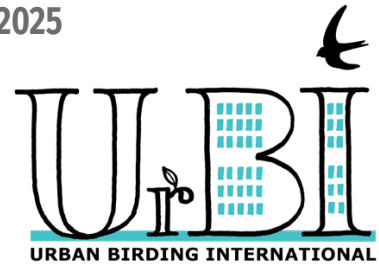

Op weg naar vogel-inclusieve steden

TEKST: PIET VAN DER WERF

In de zomer van 2024 bracht ik (terwijl ik destijds algemeen bestuurslid van de Vogelwerkgroep Amsterdam was) een bezoek aan de London Bird Club (LBC). Daar nam ik op uitnodiging van voorzitter Gehan da Silva deel aan een excursie door The Regent's Park onder leiding van Dave Clark. Er werden wederzijds contactgegevens gedeeld en ook werd al gebroed op een rendez-vous in Amsterdam.

Hiermee was het zaadje geplant voor een internationale samenwerking, die uiteindelijk zou leiden tot het symposium dat plaatsvond in Amsterdam op 25 en 26 september jl. Het idee van een stedelijke uitwisseling van zaken die spelen op het gebied van urbane vogels, werd uitgebreid met meerdere steden. Het zou in eerste instantie onderdeel worden van het Vogelfestival, dat door de werkgroep werd geor-

ganiseerd in het voorjaar van 2025 in het kader van 750 jaar Amsterdam. Het leidend motief werd: wat zijn de belangrijkste zaken die spelen bij grootstedelijke vogelwerkgroepen, en hoe kunnen de grootstedelijke vogelwerkgroepen, die vaak leunen op de inzet van vrijwilligers, elkaar ondersteunen? Om verschillende redenen werd uiteindelijk besloten het symposium te verplaatsen naar het najaar 2025, en

Van links naar rechts
Urbi-sprekers Dave
Clark (ENG), Jesper
Toft (DK), Ewout
Huibers (NL), Peter
Stimmler (DE) en
Hany Alonso (PT).

het vond een onderkomen in Pakhuis de Zwijger (PdZ), een toplocatie. Dit mede dankzij het goede voorwerk van Marij Veugelers, die al eerder namens de VWGA een evenement had georganiseerd in PdZ. Zo werd contact gelegd met Luna Bongers die deze avond voor PdZ ging produceren.

Tijdens de ALV in maart '25 werden niet alleen het plan en de begroting goedgekeurd door de leden, maar stapte ook enthousiast nieuw lid Loeka Jongejans in de organisatie met mij. We vormden een duo dat uitstekend samenwerkte, waarmee het plan vleugels kreeg.

De Oost-Atlantische trekroute: de voorbereidingen

In de zoektocht naar deelnemende steden werden de geografische ligging (nl. langs de Oost-Atlantische trekroute) in overweging genomen en de aanwezigheid van een actieve vogelwerkgroep. Zo kwam de organisatie terecht bij Hany Alonso van Spea Lissabon en Jesper Toft van DOF Kopenhagen. Samen

met spreker Dave Clark van de LBC en Ewout Huibers van de VWGA hadden we zo een mooi panel van vier steden. Onderwerpen waar de organisatie aan dacht, verdeelden zich in enerzijds macro-problematiek, zoals infrastructuur, stedelijke groengebieden en waterpartijen, lichtvervuiling, glasbotsingen, en anderzijds in micro-problematiek rond de vraag wat bewoners kunnen doen voor vogels middels bijvoorbeeld geveltuinten, nestkasten en voedselvoorziening. Hoe kunnen stedelingen worden betrokken bij het lot van vogels in de stad? En wat doet recreatiedruk met de leefgebieden van vogels? De onderwerpen zouden in voorgesprekken worden voorgelegd aan deelnemende sprekers, die daarnaast hun eigen inbreng zouden hebben.

Een groot deel van de kosten voor het symposium werd gedekt door de VWGA. Bovendien wilde PdZ ons een genereuze korting geven op de locatie en faciliteiten. We hadden echter nog een klein gat te dichten in de begroting. In de zoek-

tocht naar financiering kwam de organisatie al snel terecht bij Vogelbescherming Nederland (VBNL). Team Stad van VBNL was zo enthousiast over het plan dat ze ons niet alleen ondersteunden bij de aanvraag van het IJsvogelfonds, maar ook nog financiering toekenden voor een vijfde spreker. Dit werd Peter Stimmler van LBV Bayreuth, Duitsland. Peter Stimmler vertegenwoordigde niet zozeer deze stad, maar werd uitgenodigd omdat hij een specialist is in glasbotsingen: een belangrijk probleem voor urbane vogels, in het bijzonder de trekvogels, die zich te pletter vliegen tegen glazen puien.

Voor de avond in PdZ werden, naast de leden van onze werkgroep, ook gasten uitgenodigd uit verschillende sectoren. Dit waren natuurorganisaties (lokaal, nationaal en internationaal), educatie (universiteiten en hogescholen), bedrijfsleven (bouwbedrijven, planologen, ecologische adviesbureaus etc.), overheid en beleidsmedewerkers en woningbouwbedrijven. Voor de presentatie werd VWGA-lid Chantal van Binsbergen

benaderd, die ervaring heeft met moderatie van dit soort gesprekken. Daarbij zou zij deelnemen aan de redactie.

Gaandeweg werd besloten om de ochtend na het panelgesprek in PdZ een klein programma voor stakeholders te organiseren bij de vaste locatie van de VWGA (Buurtsalon Jeltje) om spijkers met koppen te slaan. Voor deze kleinere bijeenkomst op de tweede dag van het symposium werden deelnemers uitgenodigd volgens een tamelijk strenge selectie: gezocht werd naar deelnemers die vanuit hun functie en achtergrond een wezenlijke bijdrage konden leveren aan de bijeenkomst. Het doel was tenslotte niet om enkel de steden bijeen te brengen, maar ook om een stip op de horizon te zetten en het liefst ook nog wat stappen af te spreken om die stip te bereiken. Denk hierbij aan een herhaalde bijeenkomst (in een andere stad?), een gezamenlijke lobby bij de EU, of het opzetten van een langjarige gestandaardiseerde inventarisatie van Europese urbane gebieden, op zodanige wijze dat het ook voor de hobbyvogelaar leuk, haalbaar en uitdagend genoeg is om mee te doen. Wat hebben de vogels er tenslotte aan als er een symposium wordt georganiseerd waar geen initiatieven ter bescherming uit voort zouden vloeien? Dit resulteerde uiteindelijk in een ochtendexcursie onder leiding van Frank van Groen, met meerdere sprekers, en een lunch met presentaties van Jeffrey Brand van VBNL over Natuurinclusief bouwen en van Jip Louwe Kooijmans van Sovon over stedelijke inventarisaties.

Keep the common birds common

De eerste dag van het symposium vond plaats in de Grote Zaal van PdZ. De opkomst was divers: ongeveer de helft

Urban birding avant la lettre

van het publiek bestond uit leden van natuurorganisaties zoals onze eigen vogelwerkgroep, de lokale KNNV, maar ook medewerkers van Birdlife International uit Letland, Griekenland en Luxemburg die op kosten van VBNL werden ingevlogen, wetenschappers, beleidsmedewerkers uit verschillende overheidslagen en enkele vertegenwoordigers uit de bouw- en adviessector. Deze brede samenstelling onderstreepte het interdisciplinaire karakter van de bijeenkomst.

De inhoudelijke bijdragen boden een rijk palet aan perspectieven. **Jesper Toft** uit Kopenhagen wees op het belang van verantwoordelijkheid bij natuurinclusief bouwen. Niet alleen bij het ontwerp, maar juist ook in de fase daarna, is monitoring noodzakelijk om te kunnen beoordelen of maatregelen daadwerkelijk effect hebben. Zonder die opvolging, zo stelde hij, blijft natuurinclusief bouwen een papieren ideaal.

Hany Alonso uit Lissabon presenteerde aansprekende voorbeelden van burgerparticipatie. Hij vertelde hoe publieke campagnes in Portugal hebben bijgedragen aan het behoud van belangrijke vogelgebieden en zelfs hebben geleid tot het tegenhouden van een geplande luchthaven in een kwetsbaar estuarium. Ook in een stedelijke context, benadrukte hij, is het betrekken van inwoners bij tellingen en observaties een effectieve manier om bewustwording en betrokkenheid te vergroten. Als voorbeeld noemde hij het inventariseren van stedelijke dakbroeders door bewoners. Een plek waar immers alleen de bewoners zelf bij kunnen.

Peter Stimmler uit Bayreuth belichtte de omvang van het probleem van glasbotsingen. Jaarlijks komen in Duitsland miljoenen vogels om door botsingen met glazen gevels, met name bij mid-

delhoge gebouwen in groene omgevingen. Hij liet zien dat relatief eenvoudige maatregelen – zoals het aanbrengen van speciale folies met patronen – de sterfte met tot wel negentig procent kunnen terugdringen.

Vanuit Londen bracht **Dave Clark** de menselijke dimensie in het debat. Hij sprak over de toegenomen belangstelling voor vogels sinds de coronaperiode, vooral onder jongere en meer diverse doelgroepen. Volgens hem ontstaat echte bescherming van stadsnatuur niet vanuit regelgeving, maar vanuit maatschappelijke betrokkenheid: “Protection comes from the bottom up, not from the top down.”

Tot slot presenteerde **Ewout Huibers** van de VWGA de Amsterdamse context. Hij belichtte hoe de stad natuurinclusieve maatregelen integreert in bouwen en ontwikkelingsprojecten, en hoe de nieuwe Omgevingswet beoogt participatie te verankeren. Hij benadrukte dat vogels, net als mensen, niet alleen een huis nodig hebben, maar ook voedsel en beschutting: een complete ecologische infrastructuur. Verder was hij kritisch over het weren van festivals in parken: het heeft geen zin als deze buiten de stad in nog kwetsbaardere gebieden neerstrijken. Wat hij belangrijk acht, is het blijven inventariseren van de parken, zodat alle gegevens bekend zijn bij aanvraag van vergunningen.

Tijdens de paneldiscussie kwamen tal van thema's aan bod: van samenwerking met het bedrijfsleven tot de wetenschappelijke betrouwbaarheid van burgerdata, en van de invloed van evenementen in parken tot de noodzaak van educatie over stadsnatuur. De uitwisseling verliep levendig en constructief. De uitspraak “Keep the common birds common” werd genoemd als leidraad voor stedelijke vogelbescherming.

Frank van Groen legt uit hoe goed beheer het vogelleven stimuleert in het Vondelpark

Verdieping en praktische toepassing

De tweede dag stond in het teken van verdieping en praktische toepassing. In de ochtend vond een excursie plaats in het Vondelpark, onder leiding van Frank van Groen. Tijdens de excursie werd ruimte geboden aan andere sprekers, zoals stadsecoloog Koen Wonders, IJsvogelspecialist Jan Jongejans en Gert de Jong van de plaatselijke Gierzwaluwwerkgroep. De wandeling voerde langs verschillende voorbeelden van ecologisch beheer, van neststenen voor Gierzwaluwen en Huismussen tot zones met inheemse beplanting. De excursie maakte duidelijk dat zelfs in druk bezochte parken ruimte bestaat voor soorten als de IJsvogel, Bosuil en Zanglijster, mits beheer en inrichting zorgvuldig op elkaar zijn afgestemd.

Na de excursie volgde een bijeenkomst in Buurtsalon Jeltje, waar presentaties werden verzorgd door vertegenwoordigers van Vogelbescherming Nederland

en Sovon. De bijdrage van VBNL ging in op de toenemende samenwerking met het bedrijfsleven rondom natuur-inclusief bouwen. Waar dit vroeger als een onwaarschijnlijke combinatie werd beschouwd, blijkt het in de praktijk juist goed te werken, mits beide partijen bereid zijn om kennis te delen en te leren van elkaars perspectieven. Sovon presenteerde recente ontwikkelingen in stedelijke monitoring en benadrukte het belang van uniforme gegevensverzameling om trends betrouwbaar te kunnen volgen.

De lunch die volgde bood ruimte voor informele gesprekken en verdere kennismaking tussen de sprekers van de avond ervoor en vertegenwoordigers van natuurorganisaties (Birdlife International, Natur & Umwelt a.s.b.l. Luxembourg, the Hellenic ornithological society, Latvijas Ornitoloģijas biedrība, Interreg, Natuurpunt Antwerpen, Gierzwaluwwerkgroep Amsterdam), onderwijs (HVA Spatial Urban Transformation), overheid

(stadsecoloog gemeente Amsterdam), bedrijfsleven (Vivara Pro, Blauwhoed). De bijeenkomst werd als ontspannen, inhoudelijk sterk en verbindend ervaren. De combinatie van een veldexcursie en een inhoudelijk programma bleek bijzonder effectief.

Conclusie: de kracht van internationale samenwerking

Uit de twee symposiumdagen kwam naar voren dat stedelijke vogelbescherming internationaal gezien met vergelijkbare uitdagingen te maken heeft. De meeste steden worstelen met een groeiende recreatiedruk, toename van evenementen, verstedelijking en het verlies van groene ruimte. Tegelijkertijd bieden steden ook kansen: door gerichte maatregelen, burgerparticipatie en beleid kunnen stedelijke ecosystemen juist versterkt worden. Belangrijke inzichten betroffen het belang van data en monitoring als fundament voor beleidsbeslissingen, de noodzaak van structurele preventie van glasbotsingen in bouwvoorschriften en de waarde van burgerwetenschap als instrument om kennis en betrokkenheid te vergroten. Daarnaast werd duidelijk dat de coronaperiode blijvende effecten heeft gehad op de relatie tussen mensen en stadsnatuur: meer mensen zijn vogels gaan kijken en de diversiteit onder betrokkenen is toegenomen. Het symposium maakte verder duidelijk dat effectieve bescherming van vogels in de stad niet enkel een ecologische, maar ook een maatschappelijke opgave is. Educatie, communicatie en samenwerking met andere sectoren zijn onmisbare onderdelen van een succesvolle strategie. Het symposium Urbi Amsterdam 2025

bevestigde de kracht van internationale samenwerking tussen stedelijke vogelwerkgroepen. De uitwisseling van kennis en ervaringen leverde waardevolle inzichten op in de manieren waarop stedelijke omgevingen kunnen bijdragen aan biodiversiteit.

De steden die deelnamen toonden aan dat bescherming van vogels in de stad alleen duurzaam kan zijn wanneer overheden, burgers, wetenschap en bedrijfsleven gezamenlijk optrekken. De bijeenkomsten vormden het begin van een netwerk dat als doel heeft om kennis te blijven delen en elkaar te versterken.

Aanbevelingen

Op basis van de uitkomst van het symposium doet de organisatie deze aanbevelingen:

Het verder structureren en uitbouwen van de samenwerking binnen het zogenoemde Urbi-netwerk.

Het opzetten van uniforme stedelijke tellingen kan helpen om gegevens internationaal vergelijkbaar te maken en trends beter te duiden.

Daarnaast verdient het aanbeveling om de opgedane kennis over preventie van glasbotsingen op te nemen in nationale bouwvoorschriften en publieke aanbestedingen.

Ook wordt geadviseerd om educatie en publieksvoorlichting verder te versterken, onder meer via campagnes die de waarde van vogels in de stad onder de aandacht brengen.

Tot slot hoopt de organisatie dat in 2026 een vervolgbijeenkomst zal worden georganiseerd om de voortgang te bespreken en het netwerk verder te consolideren.